

ex parte, el r. col. mibi 15. ibi, nam si probator falsitas, & non corruptio, de re script. Ouid. Trist. lib. 3. Eleg. 10.
Vix equidem credor. sed cum sin premia falsi
Nullo, ratam debet testis habere fidem.
 Et lib. 1. Elegiar. 10.
Non bene conducti videntur periura testes;
Non bene selecti iudicis arcu pater. Met. lib. 8.
Hec mihi non varij (nec erat, cur fallere vellent,
Narrare senes.
Nisi tamen pars.]
 70 Adde videndum Mac. de probat. concl. 28. & ibi n. 1. qn ad est clausula, No se astringens, &c. p. *Nunquid sufficit.]* An sufficiat probare quod testes pecuniā habuerint, Farin. q. 67. §. 7. d. uol. 3. nu. 236. & 238. ubi quod nec probat, et quid si detur pecunia, ut nō deponat, n. 247. 248. 249. & 250. & sequen. Ros.
Nunquid sufficit.]
 71 Adde Menoch. videndum in cas. 310. ubi habetur, qua pēn. puniti debeat testes, qui pro ferendo testimonio pecuniam acceperunt. Baiard.
 q. *Aut apparet.]* Farin. supra, num. 240. Ros.
 r. *Puniti de falso.]* Farin. supra, n. 241. 242. 243. & 260. uol. 3. & 264. & 269. Farin. supra, nu. 270. Far. d. §. n. 246. & quid si ne deponant. Idem Far. n. 248. & 251. Ros. *[Licet accipere.]* Adde, quod hoc legitur, & per glo. & scriben. in l. quoniā, C. de testi. in c. statutu, §. proferendo, de re script. in 6. Giach.
 r. *Pena aut testis.]* Pena testis falsi deponentis Far. d. q. 47. & §. 1. n. 7. testis falsus an teneatur ad dāna partis, Far. d. q. 67. & §. 1. num. 5. & 6. uol. 3. Ros.
Pena autē testis, falsi deponentis.] Adde Ber. Diaz in prac. crim. cano. c. 87. ubi latē, qua pena puniatur clericus testimoniu falsum dicens, quādo uia directa cōuictus sit, & quādo per uia exceptionis. B. u. *Pena falsi.]* Vnde si in causā criminali debet subire illā pēnam, quā de iure pateretur ille, contra quē deposuit, si uerum esset test. est. sing. & ibi per Mar. in l. 1. §. preterea, ff. eo. & per Iac. in l. & si legib. nu. fi. C. si cont. ius, uel util. pub. in l. si duo patroni, §. Marcellus, nu. 5. de iur. & uide sup. in uerb. Innocen-

tem, quē adnotauit. Et adde etiam uidendum per Ofas. & post ab eo relatos in decif. 19. Giach.
 x. *Easus testis tenetur.* Adde, quod falsus testis tenetur uersus partem de omni damno contingente propter illud testimonium. Sed non sufficit probare falsitatem, nisi probetur etiam Iudicem fuisse secutum falsitatem, & ob testimonia falsa ad sententiam deuenisse: ita Anchar. consil. 24. col. 2. uerf. Ad hoc dico, Dec. in cap. licet causam, de probat. col. 18. uerf. Secundo dicitur, & Simon, de Pret. consil. 19. 1. num. 1. r. alias contra testes falsos agi non potest, & quando potuit licite accipere. *Aut vero dubitatur, nunquid falsum, aut uerum dixerit; & eo casu negari non potest, quin sit ualde suspectus, quod falsum dillerit. Et ideo crederem quod posset index illum torqueri facere super falsitate principalis depositionis; & deinde etiam illum puniri extra ordinem propterea quod pecuniam turpiter accepisset, ut supra dixi.*
 19 *Pena autem testis falsum deponentis de iure canonico est in clerico despositio, & detrusio in monasterium, & si Episcopus, 50. distitione; De iure ciuili est pena falsi, de quo dixi infra uers. sed qua ro. Item x. testis falsus tenetur parti de omni damno contingente propter testimonium secundum regulam; quam tradit gloss. in capitul. presbyterum in gloss. fin. de homicid. Hoc tamen intellige, ut procedat in foro contentioso; si secus autem in foro conscientie, nam in hoc foro non tenetur nisi de falso testimonio, non autem de damno ex illo subsequente. Ita singulariter dixit Vinc. in capit. primo de custod. euchar. quem sequuntur communiter Doctores. ut dicit Corset. in suis sing. in uerbo, Testi. uers. sic. si aliquis. Quod nota, quia de facili quis responderetur contrarium.*
 20 *Vtens dicto falsi testis dicitur falsum committere.*
 a. *Quod intellige si sciens testimonium esse falsum eo*

tem, quē adnotauit. Et adde etiam uidendum per Ofas. & post ab eo relatos in decif. 19. Giach.
 x. *Easus testis tenetur.* Adde, quod falsus testis tenetur uersus partem de omni damno contingente propter illud testimonium. Sed non sufficit probare falsitatem, nisi probetur etiam Iudicem fuisse secutum falsitatem, & ob testimonia falsa ad sententiam deuenisse: ita Anchar. consil. 24. col. 2. uerf. Ad hoc dico, Dec. in cap. licet causam, de probat. col. 18. uerf. Secundo dicitur, & Simon, de Pret. consil. 19. 1. num. 1. r. alias contra testes falsos agi non potest, & quando potuit licite accipere. *Aut vero dubitatur, nunquid falsum, aut uerum dixerit; & eo casu negari non potest, quin sit ualde suspectus, quod falsum dillerit. Et ideo crederem quod posset index illum torqueri facere super falsitate principalis depositionis; & deinde etiam illum puniri extra ordinem propterea quod pecuniam turpiter accepisset, ut supra dixi.*
 19 *Pena autem testis falsum deponentis de iure canonico est in clerico despositio, & detrusio in monasterium, & si Episcopus, 50. distitione; De iure ciuili est pena falsi, de quo dixi infra uers. sed qua ro. Item x. testis falsus tenetur parti de omni damno contingente propter testimonium secundum regulam; quam tradit gloss. in capitul. presbyterum in gloss. fin. de homicid. Hoc tamen intellige, ut procedat in foro contentioso; si secus autem in foro conscientie, nam in hoc foro non tenetur nisi de falso testimonio, non autem de damno ex illo subsequente. Ita singulariter dixit Vinc. in capit. primo de custod. euchar. quem sequuntur communiter Doctores. ut dicit Corset. in suis sing. in uerbo, Testi. uers. sic. si aliquis. Quod nota, quia de facili quis responderetur contrarium.*
 20 *Vtens dicto falsi testis dicitur falsum committere.*
 a. *Quod intellige si sciens testimonium esse falsum eo*

fidem faciat, quia uenit certificanda, non potest redargui de falso, elicitur hoc ex Felin. in cap. Nonnulli §. sunt, & alij. col. mibi 4. ibi, sed bene producens falsam probationem de re script. quia producens falsam narrationem non tenetur de falso, Bal. in l. quicumque, numer. 28. de ser. fug. Item producens instrumentum, & respondens, illo nolente uti, nihilominus tenetur pena falsi, consil. crimin. diuer. consil. 71. nu. 7. uol. 1. Droq.
 b. *Et si in eo termino.]* Cautela pro eo, qui utitur falsis testibus vel instrumentis, ut non teneatur de falso, vi. post Bal. in l. si. col. fi. C. si ex fals. instr. Cap. cau. 53. Item, uide per Menoc. de arb. iud. ca. 329. nu. 210. cum seq. Boff. tit. de falsis, n. 119. & 155. cum seq. ubi loquitur etiam post datum terminum ad deliberate respondendum. Et ubi pars aduersa ad interrogata congrue nō responderit, et consequenter contumax fuerit, haberi an debeat pro confitente, vel negante, si sit sibi contrarius, vi. gl. 1. in cap. 2. de confessis, ubi de ratione diuersi ratis Bar. in l. que doris, ff. de solu. mar. But. Abb. in c. non ne, de pre sumpt. Bart. in l. 2. quando fiscus, vel priua. Ruin. consil. 115. nu. 10. lib. 4. Et quamuis accusatus de falso consulendo petitoris excusetur, iuxta no. in cap. falsarios, de fal. & per Sal. in l. maiorem. C. eod. illud tamen intelligitur, quoad excusandum quempiam ab errore iuris, non autem quando est dubium facti, quia doctoribus concessum est iura interpretari in ijs, quę sunt iuris, non autem in his, quę sunt facti, ita per Ruy. consil. 80. nu. 9. 10. eo. lib. 4. Giach.
 79 c. *Et siud interrogatorum.]* Adde, quid si renuntiauerit ab se ipso interrogatorio: uide Capyc. decif. 67. ubi etiam de producente articulos falsos; uide etiam Menoch. de arbit. iudic. ca. 315. Et licet producens respondeat, nolle uti, si articulus erit falsus, tenebitur de falso, Contra. in prac. crim. lib. 1. c. 9. num. 14. fol. 394. & Menoch. d. ca. 315. numer. 30.
 81 & de falsificante articulos circa factum alienum, vel proprium; an presumatur scienter, vel ignoranter qui super eis
 82 testes examinauerit, qua pena puniri debeat. & quid si extaret Statutum, quod prohiberet, ut nemo se ueri possi. prax. textu ignorantia, uide omnino Rin. iun. in consil. 345. vol. 3. & Menoch. ubi supra num. 11. cum seq. qui impugnat. Ruin. in consil. 86. uol. 4. teneantem, quod in actore ignorantia in facto alieno, sicut in facto proprio, non presumatur.
 83 Item adde, quod vtens dicto falsi testis, vel falso instrumento de petitorum consilio non excusetur, ut per Ruin. consil. 86. num. 9. uol. 4.
 Item adde, quod reftis falsus, etiam quod usui eius renuntiatum fuerit, de falsitate puniri poterit ex officio, etiam finita causa principali, si Iudex habet merum imperium, Angell. in l. 1. in princ. C. de calumn. ubi respondet ad Alber. in l. nullum. num. 2. C. de testi. tenentem, non posse procedi ex officio sine quereta, quando causa principalis est finita, dicens, illud procedere, si tractatur de imponenda pena extraordinaria testi laico per Iudicem ecclesiasticum, vel per Iudicem causarum ciuilium. Hanc questionem examinauit Carau. in Pragmat. 1. numer. 91. de falsis attestando, ita iudicatum fuisse in Regia Audiencia Principatus citra. Vide etiam infra, numero 247. & similiter renunciatus usui

testimium falforum debet puniri extraordinarie de machinatione, si falsus deposuerit ex eius consilio, siue suasionem, & non de vi, l. si falsos, & ibi Bar. C. de falsis, Crau. in consil. 46. nu. 11. uol. 1. & Carauit. in d. prag. nu. 151. Baiard.
 d. *Fabricans falsum instrumentum.]* Adde videndum 84 Menoch. de prelib. 5. praef. 29. & Maicar. de proba. in concl. 740. ubi lausissime habetur, ex quibus instrumentum presumatur falsum, & ex quibus non presumatur falsum, uide Bertaz. consil. 521. nu. 6. cu sequens. uol. 2.
 85 Item adde, quod Notarius conficiens instrumentum falsum punitur de falso, etiam quod probatum esset omnia contenta in instrumento esse uera, de quo instrumento notarius nō fuerat rogatus, Cassa in consue. Burg. fol. 1525. nu. 16. & 17.
 86 Item adde, quod notarius facies instrumentum falsum, etiam si non compleuerit, pena ordinaria falsi tenetur, secundum Lucam de Pen. in l. 1. nu. 8. C. ut nemo ad suum patroc. li. 1. r. quem refert, 87 & sequitur Vrsil. ad Afflict. in decif. 21. nu. 3. & de puniendo notario de falso instrumento, uide etiam Paris. consilio 162. uol. 4.
 88 Item adde, quod statutum puniens Notarium de falso non habet locum in alia persona fabricante falsum, Fulgof. consil. 123. col. 3.
 89 Item adde, quod Notarius condemnatus de falso perdit potestatem conficiendi instrumenta, nisi in docto casibus, ut per Felyn. in cap. fraternitatis, nu. 4. cum sequen. de hæret. & si postea conficeret instrumenta, puniretur pena extraordinaria, sed si notarium falso, se fecisset, & instrumenta confecisset pena mortis esset puniendus, Menoc. de arbit. iudic. 90 casu 320. nu. 9. Et si iudex in condemnatione notario exercitium notariatus reseruaret, nō propterea instrumenta conficere posset, & artem suam exercere, Gand. in titu. de falsis, num. 30. & Montic. in pract. crim. in reg. 15 nu. 142. quos sequitur Farin. in quaestio 17. num. 21 & iudex dictam reseruacionem facere non potest, maximē, quando nulla est expressa causa reseruacionis, Bertaz. consil. 24. numero 5. & August. ad Angel. in uer. falsario, uerf. Quæro aliquis notarius; & similiter notarius conficiens instrumentum super usuris repellitur ab instrumentis publicis conficiendis, iudicatur periurus, & pena infamie notatur; Roman. singul. 185. & Luc. in tractat. de usur. comment. 3. §. 1. numer. 25.
 92 & adhibendam esse fidem instrumentis prateritis notarij de falso condemnati tradit Bertaz. consil. 521. numero 33. cum seq. uol. 2.
 93 Item adde, quod Notarius conficiens instrumentum falsum, quod si nullum, non punitur pena falsi, Gram. uol. 25. n. 12. sed alia pena, nisi mutauerit datam instrumenti, etiam quod instrumentum esset nullum, ut per Marc. decif. 673. & 739. & Bertaz. consil. 543. nu. 14.
 94 Et hoc esset etiam si mutaretur data in scriptura priuata, idem Marc. decif. 671.
 75 Item adde, quod orta suspicione falsi contra notarium, si appareant testes contradicentes instrumento, & fiat instantia, ut notarius exhibeat matricem, & primam scripturam, & ipse non uelit producere, uel dixerat, poterit

terit torqueri, secundum Bald. in rubr. C. de fid. instrumen-
toru. verfi. Quaro, dixi superius, & Franc. Curt. in consil. 55.
nu. 18. & Rom. in consil. 174. vlt. col. vbi dicit, quod neminem
habet contradicentem.

96 Item ꝑ adde, quod instrumentum falsum in vno capitulo,
an totum censetur fal-
sum, late per Foller. in
practica crimin. in ver-
fic. Item quod commi-
sit falsitatem, numero 68. & Felyn. in cap. Fratemitatis, num.
16. cum sequent. de heret. vbi ponit sex limitationes, & latif-
simè per Mascardum de probationibus, conclus. 741. & ibi in
97 quaestione precedenti habetur, ꝑan falsitas instrumenti pro-
betur per testes; & quando instrumentum presumatut totu
falsum, vide etiam Menoch. de presumpt. libro quinto, præ-
sumptio. 21. per totum, & Gabriel. commun. opin. libro 7.
conclus. 3.

98 Item ꝑ adde, quod liber rationum falsus in vno, totus
falsus presumitur, & nullam fidem facit, Paul. de Cast. cof.
301. nu. 4. vol. 1. Gabr. consil. 148. nu. 6. vol. 1.

99 Item ꝑ adde, si Notarius pro defensione patris falsificauit
instrumentum, non punitur pena ordinaria falsi, Castrenf.
consil. 37. 1. præmittendum est, numero quinto, verfi. postremo,
volum. 1.

100 Item ꝑ adde, quod Notarius conficiens falsum instru-
mentum immunitatis, pena ignis punitur, l. 1. C. de immuni-
nem. conced. lib. 10. Rom. singul. 384. quem sequitur Angel.
101 de Arim. ad Angel. in gloss. falsario, num. 48. & ꝑ in dictis lo-
cis habetur de scribente instrumentum simulatum, quod per
102 dat manum, & ꝑ de notario instrumentum occultante, ac
committat falsum, & qua pena puniti debeat, habetur per
Boer. in decis. 292.

103 Item ꝑ adde, quod statutum imponens penam falsifica-
ri publicum instrumentu, habebit locum in falsificante acta
iudicialia, vt est communis opin. de qua per Crott. consil. 151.
104 num. 22. volum. 2. licet ꝑ statutum puniens certa pena pro-
ducentem instrumentum falsum, non habeat locum in pro-
ducente falsos testes. Crott. dicto consil. 151. numero septua-
gesimo quinto: sed secundum decisiones Pedemont. 67.
105 ꝑ statutum puniens fieri facientem instrumentum falsum,
habet locum etiam aduersus eum, qui sua sit alteri, vt falsum
deponeret.

106 Item ꝑ adde, quod falsitas instrumenti per tres Testes
probari potest, & non per pauciores, secundum Bald. in con-
107 sil. 403. num. 1. volum. 5. & ꝑ multas presumptiones ex qui-
bus inducitur iusta suspicio falsitatis, accumulauit Mascard.
de probat. in conclus. 740. vol. 1.

108 Item ꝑ adde, quod si duo testes de his, qui instrumento
interfuisse dicantur, deposuerint, nunquam se interfuisse
instrumenti fides vacillaret, Bart. in l. 1. §. fin. num. 8. ff. quem-
admodum testam. aper. & in repet. l. in exercendis. C. de fide
instrum. Crauet. consil. 56. nu. 17. dicens, dictos testes ita de-
ponentes aliquo modo non esse singulares, vt voluerunt ali-
qui, & istam ait communem Foller. in practica crimin. in verfi.
Item quod commisit falsitatem, num. 64. cum multis sequet.
vbi hanc materiam abundè explicat, & Boss. in tit. de fals. num.
mer. 32. cum sequent. vbi inquit, communem conclusionem
esse, quod sunt contestes, prout visum est Bart. in l. locis fu-
109 pra citatis: qui, vt cessent dubitationi dicit, quod ꝑ hoc mo-
do articulandum est, videlicet tali loco, & tempore, tales tes-
tes tali contractui presentes non fuisse, & quod vnus non
fuit cum alio in dicto loco, nec potuisse esse, quin se inuicem
vidissent. Et licet Practica Papiens. in forma opponit, coner,
instrument. in Gloss. super verbis, dignoscitur esse falsuma
sub numero secundo, dicat communem opinionem esse,
quod duo testes tantum instrumentum non impugnent, ad-
uertendum est, quod loquitur de his, qui non sunt in instru-
mento descripti, & circa istam materiam falsi instrumenti,
uide Lanfranc. in cap. quoniam contra, extra de probation.
Deci. in capit. tertio loco, eodem titulo. Ruin. consilio 37.
volum. quarto. Boer. in decisione 118. & late Boss. in loco
110 supra citato, ubi tenet, quod duo ꝑ testes instrumentarij, &
supernumerarij, id est, nõ necessarij sufficiunt, ut notarius de

falso puniatur, sed, ut tormentis subijciatur, quem sequi-
tur Laurent. Tenni. in caut. 119. & in caut. 120. habetur,
111 quid ꝑ facere debeat iudex, quando duo testes non instru-
mentarij instrumento contradicerent, & in caut. 372. ha-
112 betur, ꝑ quomodo testes non scripti in instrumento contra
ipsum instrumentum de-
ponere debeant, vide-
licet, quod dicant, se
dicto loco, & tempo-
re, quo contractus fuit celebratus, presentes fuisse de hoc
uide etiam Grammat. consil. ciim. 57. num. 10.

113 Et si testes de tempore non recordentur, Bartol. in
dicta l. in exercendis, numero sexdecimo, dat remedium,
quod volens producere dictos testes, verificandi curam ha-
beat, quod ille contractus semel tantum fuit inter partes ce-
lebratus, et si pars hoc fateretur, dicta testium rem proban-
tium de necessitate concluderent, etiam si de tempore mini-
mè recordentur, & de hoc etiam vide Alexand. in consil.
4. col. 3. uol. 2.

114 Et ꝑ quando reddatur suspectum instrumentum, si testes
uel instrumentarij, uel ex non descriptis contradicerent,
uide omnino Menoch. de arbit. iudi. 105. & est aduertendum,
115 quod si testes descripti in instrumento, uel testam. dicant,
se non inter fuisse, non probant, & non statur eoru assertio-
ni, nisi probatum fuerit, quod essent illi idem descripti in
instrumento, uel testamento, cum multi reperiantur, qui uo-
cantur eodem nomine. Ita tradit Cardinal. in capitul. cum
Iouannes de fide instrum. quem refert, & sequitur
Felyn. in dict. capitul. numero sexto, quod istud est ualde
signandum, & non uitatum: sed ego crederem, hoc non
esse uerum, ubi nomina testium essent descripta eo mo-
do, quo solent describi, cum nominibus, cognominibus,
patrijs, uicinia, siue parochia, & cum nominibus pa-
trum, hoc forsan posset procedere, si testes essent foren-
ses.

116 Item ꝑ adde, quod comparatio litterarum in crimine
falsi non probat nec facit iudicium ad torturam, nisi concu-
rente mala fama, uel alijs adiuuantijs, Curt. in l. admouen-
di, numero 116. ff. de iure iurand. Crauet. de antiquit. tem-
por. parte prima, uerfic. Non omnino, & accuator iurare
debet, aliam probationem non habere, nisi per littera-
rum comparationem, ꝑ & quomodo sit facienda compa-
ratio litterarum in crimine falsi, Vulpell. in consilio 135.
Baiaud.

117 e Producentis falsum instrumentum.] Adde, ꝑ qui-
bus modis falsum committatur in instrumento, & in alijs
scripturis, late per Plot. in leg. si quando, §. 44. numero pri-
118 mo, cum sequent. & ꝑ que dicant suspicionem in scrip-
tura publica, & que in scriptura priuata, Menoch. de præ-
sumption. libro primo, presumption. 99. numero tertio, &
uigesimo.

119 Item ꝑ adde, quod punitur etiam producentis instru-
mentum suspectum de falso, sed pena extraordinaria, si ueri-
tatem non probauerit, Archidiaconus, in capitul. in me-
moriã decimonono, distinction. Baldu. & Salicetus, &
communiter Doctores in leg. iubemus, Codice, de probat.
& Ferrant. Gargianu. in consilio 126. numero nono, cum
sequent. tomo primo, inter consilia crimin. diuers. similiter
attestatur de communi, Illusterrimus Cardinal. Alban.
compater meus semper colendissimus idem tenuit in consil.
uigesimotertio per totum, quem refert, sequitur Berazol.
consilio 91. numero 34. uolum. primo, Caphc. decis. 30. in
fin. Monticell. in practica crimin. reg. quintadecima, nu-
mero 118. & ibi dicit, quod debet puniti pena pecuniaria,
Decianu. in consilio 109. numero 76. uolum. secundo, Specu-
lat. de instrument. edit. §. restat, numero secundo, Maran.
in tractat. de ordine iud. parte sexta titul. de inquisit. numero
149 Luc. de Pen. in leg. si uacantia, column. secunda Cod.
de bon uacand. libro decimo, & Iacob. Mandel. in consilio
99. hanc materiam discutit, & ponit differentiam inter
instrumentum falsum, & instrumentum suspectum de fal-
so. uide etiam Gabriel. commun. conclus. libro septimo, ubi
plenissimè.

Et ꝑ pluribus modis probatur, quod instrumentum sit su-
spectum de falso; probatur enim per eius infectionem, quan-
do apparet uitiatum, & vituperatum uicio uisibili, si per-
sona producentis sit solita producere falsas scripturas, & si
persona scribentis sit solita facere falsa instrumenta; & ex his
tribus instrumentum esse suspectum de falso probatur secundum Bald. in
consilio 412. volumine quinto, & Crauet. consil. 134. numero trige-
simoquarto, quos re-
fert, & sequitur Ferrant.
Gargia. in dicto consilio
126. numero unde cimo
Redditur etiam suspec-
tum instrumentum,
quando non contineat
uermilitia, vel præbeat aliquam aliam suspicionem, qua
remitterit arbitrio iudicis, vt non adhibeat fidem, secun-
dum Mandel. in d. consil. 99. & de multis alijs modis, quibus
inducatur suspitio falsi, uide Crauet. in d. consil. 134. Ne-
nizan. consilio octauo, numero trigessimooctauo, & consil.
127. num. 13. & decisio. Pedemont. 117. Multa etiam
exempla uisibilis instrumentorum habentur per Me-
noch. de adipiscen. possess. remed. 4. numero 700. cum se-
222 quent. & ꝑ in hoc crimine non requiritur accusatio, Ber-
taz. in dicto consil. 91. num. 35. uide etiam ad prædicta, qua
posui infra in uerfic. Tria est conclusio.

123 Item ꝑ adde, quod producentis priuam scripturam
falsam pari modo punitur, vt producentis falsum instru-
mentum, Bald. in l. prima, col. prima. C. de fide instrum. Simon
de Pret. in consil. 280. num. 14.

124 Item ꝑ adde, quod instrumentum simulatum non po-
test dici falsum, Alexand. Ad Bart. in l. quid sit falsum, ff.
de fals. Bald. in l. si ex cautione, C. de non numer. pecun.
quæst. prima, quem sequitur Nat. consil. 314. num. 6. vbi
125 dicit, tunc ꝑ instrumentum dici falsum, quando ab illo re-
mouentur uerba, & mens contrahentium; si uero uerba
concurrunt sola mente retenta, tunc simulatum, esse, non
falsum.

126 Item ꝑ adde, quod si Titius produxit instrumentum
falsum mutui contra Sempronium, qui produxit aliud in-
strumentum falsum solutionis, quod uerque debet puniti
de falso, Bald. in rubr. C. de fide instrumen. num. 50. & Iaf.
in §. in bonæ fidei, numero 18. in Bit. de action.

Item adde, si quis produxerit falsum instrumentum
ignoranter, & deinde uident aliqua, que erant contra in-
strumentum, renunciauerit, an postea poterit producere
aliud instrumentum eiusdem tenoris factum per manus al-
terius Notarij, Afflic. in constitut. Regni, si quis campfor,
uerfic. qui falso instrumento, num. 4. lib. 3. fol. 79. vbi se re-
mittit ad distinctionem Bart. in l. si quis legatum, num. 2. ff.
de fals. Baiaud.

f Vtens falso instrumentu.] Adde, quod utens falso
instrumento in iudicio non punitur, si instrumentum
fuerit productum cum clausula, si, & in quantum appa-
reat uerum, vt plenè per Foller. in practica crimin. in uerfic.
Item quod commisit falsum, numero undecimo, nisi fue-
rit institutum, quod declaratis intendat vel uti dicto instru-
mento, quia uolebat contra eum de falsitate procedere
secundum Foller. consilio 140. tomo primo crimin. diuers.
magna impressionis, Berous, consilio 22. numero 34.
uolum. 3. vbi attestatur de ueriori, & Cypic. decis. 67. in
fine, etiam quod notoriè appareret de falsitate, vt ibi per
Foller. & nisi pars, contra quam fuerit productum, dixe-
rit illud esse falsum, & causam falsitatis assignauerit, quia
tunc non euitabit penam falsi, si statim non destiterit;
secus, si probetur, Instrumentum esse suspectum, non
autem falsum, nisi producentis dicto instrumento fidem
astringat. ita tradit Angel. de Malef. in uerb. falsario, nu-
mero 44. & Felyn. in capit. præsertim, numero 11. in fine

128 de testi. Et ꝑ quomodo, & quando falsi crimen euitari
possit in productione, & uis instrumenti, & attestatio-
num, & de hoc interrogatorio, aduersus producentem
faciendo, late per Laur. Tonni. caut. 70. Et vbi Foller. in
dict. consilio 140. num. 17. dixit, quod utens falso instru-
mento, vel falsis tes-
tibus, etiam quod fal-
sitas sit notaria, non
possit puniti, nisi insti-
tutum fuerit, an eis
uellet uti, contrarium
tenet Felyn. in d. cap.
præsentium, numero
tertiodecimo, de testi-
bus, ubi dicit, quod si
falsitas testium produ-
ctorum patet ex dictis
iporum testium, tunc
pars, utendo dictis testibus incidit in penam falsi, etiam si
pars aduersa non protestatur aliquid, quia falsitas est noto-
ria, quæ constat ex actis: Vnde non potest allegari presump-
tio ignorantie, uel error iuris, & quod ideo tunc est ne-
cessaria cautela, ut quamprimum pars legat, protestetur se
nolle uti. idem tenet Crauet. consilio 134. numero 34. &
Conrad. in sua practica crimin. in titul. de falsarijs, nume-
129 ro 19. & ꝑ an producentis falsos testes, etiam si postmo-
dum dicat, se illis nolle uti, sit puniendus, uide Gabriel.
commun. conclus. libro septimo, conclus. septima nume-
ro 8. & Menoch. casu 315. numero 30. & uide qua posui
infra numero 137.

130 Item ꝑ adde, quod utens falsa scriptura presumitur, quod
fuerit auctor falsitatis, Alexand. consilio 77. volum. secun-
da. Gabriel. consilio 169. numero 92. uolum. primo, nisi
ipse nominet, ac probet auctorem, & non sufficit ostende-
re, à quo habuerit exemplum productum, Ferrant. Gargia.
consilio 126. numero 89. uolum. 1. inter consilia crimin.
diuers. & ad prædicta uide etiam Crauet. consil. 315. & Nat.
consilio 152. Baiaud.

Qui utitur falso instrumento non punitur.] Quid è
131 conuerso. An ille qui impugnat instrumentum ꝑ de falso,
& succumbit, perdat illud, quod potuisset petere ex illo in-
strumento: in testamento, quod sic: in alio instrumento,
quod non, vi. per Iacob. de sancto Georg. in l. alia causa, in
fine. Cod. de his quibus ut indig. hered. Giach.

* g Nisi sciens.] Secus si ignorabat per Crauet. consil.
65. col. penul. Giach.

h Ideo in practica.] An causa amittatur, Vulpel. res-
pon. 144. Hof.

* h Et si in eo termino.] Adde, quod si terminus non
132 daretur a statuto, parte petente, illum deberet iudex sta-
tuere, Gabriel. dict. conclus. 7. numero 10. & datio termini
ultra quod operatur scientiam, saltem presumptam, ut hoc
dicit D. Clarus, operatur etiam, ut respondens deinde non
possit reuocare eius responsonem ex interuallo, ut nor.
Pract. Papien. de forma interrogationis, uerficul. Compel-
latis, numero 12. Roman. consilio 346. numero 10. Altar.
in tractat. feud. titul. si de feud. fuer. controuers. cap. si uaf-
falsus, numero undecimo. Cum super Rit. mag. curia, cap.
37. numero 100. nisi esset responso procuratoris, tutoris,
uel curatoris, dato eis termino, quia posset reuocari per prin-
cipalem, probato errore, vt per Pract. Papien. vbi supra
dicto numero duodecimo. Sed ego arbitror, quod non pos-
set reuocari, si mandatum esset in indiuiduo ad ita respon-
dendum.

133 Item ꝑ adde, quod datio termini operatur etiam, quod
respondens non excusaretur, si diceret habuisse consilium
a peritioribus sic respondendi, quia in talibus responsonibus
facti non militat excusatio peritiorum, Ruin. consil. 86. nu-
mero 9. uolum. 4. quem sequitur Gabriel. vbi supra, num. 5.
quem uide omnino in hac materia, vbi ampliat, & limitat,
uide etiam Conrad. in sua practica crimin. dict. titul. de falsi
numero 3. cum sequen. & Afflic. in decis. 189.